

Ud og se 2012

Turens overblik:

- 9.20 - Kalø Gods og slot
- 10.00 Agri – Baunehøj (Morgenkaffe)
- 11.30 Tinghulen – gå-tur (Frokost)
- 13.30 Stenhuset – dysse i Strands
- 14.00 Tre høje (Kaffe)

Turen går først gennem Savmølle skov ned til vandet. Vi kører langs Kalø vig, til Følle strand, hvorefter vi kører ind i Rønde og forsætter ud mod Grenå vej til:

Mærk historiens vingesus omkring Kalø Gods

Nær Rønde ligger Kalø Gods, der sammen med Kalø Slot ([LINK til teksten om Kalø Gods](#)) har været omdrejningspunkt for megen af Mols Bjerges kulturhistorie.

I den sene middelalder lå gården nede ved Kalø Vig og fungerede som slottets livsnerve gennem landbrug og kvægavl, men efter Kalø Slot forfaldt i slutningen af 1600-tallet og blev revet ned, blev Kalø Gods' trelængede ladegård omkring 1700-tallet opført lidt længere inde i landet. Fra godset er det oplagt at slå et smut det korte stykke ned gennem skoven til det smukke jagtslot i sort og hvidt bindingsværk, der har en helt fantastisk udsigt over området. Jagtslottet er opført af den tyske adelsfamilie von Jenisch, der dengang ejede godset, og det er tegnet af arkitekten Hack Kampmann, der også var med til at bygge Århus Teater og Marselisborg Slot.

Fra jagtslottet kan man gå eller cykle videre forbi Jenischs mindesten, der blev rejst af godsets ansatte, da deres tyske arbejdsgiver blev dræbt under Anden Verdenskrig. Herfra begiver man sig videre langs de skrånede marker ad grusvejen Fægyden, der tidligere blev brugt til at drive kvæg fra godset og ned til markerne eller slottet. For enden af vejen møder man det blinkende vand i Egens Vig og kan se ud til Kalø slotsruin. Efter krigen blev Kalø konfiskeret af Staten som værende tysk ejendom, og hovedbygningen og jagtslottet rummer i dag Danmarks Miljøundersøgelsesforskning.

Godset administreres af Skov- og Naturstyrelsen, der driver et økologisk landbrug fra gården. På godset kan man i dag stadig se den smukke bindingsværksbygning Karlsladen, der ved udgangen af 2011 står færdig som endnu et besøgscenter for Skov- & Naturstyrelsen. Hvor besøgscenteret [Øvre Strandkær](#) har fokus på naturen, vil Karlsladen fokusere på kulturen og nationalparkens historiske arv.

Efter Godset kører vi via Egens til Agri – hvor vi får morgenkaffe:

Agri - Bavnehøjene i Mols Bjerge – naturens udkigspunkter

Et gammelt sagn fortæller, at en trolde fra Helgenæs på det sydlige Mols var taget til Djursland for at hente sand. På vejen hjem gik der hul på sækken, og han tabte en "klat", der blev til Agri Bavnehøj. Et andet sted tabte han hele tre "klatter", der blev til Trehøje. Den del, han fik med sig hjem, hedder nu Ellemandsbjerget - en skovklædt knude på Helgenæs.

Mols Bjerge blev – ligesom næsten hele det øvrige Danmark - dannet i slutningen af sidste istid, hvor to gletsjere som tunger af is omtrent samtidigt skød sig frem fra syd og pressede sten, grus og sand foran sig. Gletsjertungerne dannede de markante lavninger, som i dag udgør henholdsvis Ebeltoft Vig og Kalø Vig, inden de til sidst stødte sammen. Herved blev der skabt et bakkedrag fra Agri Bavnehøj i nord ned over Låddenbjerg og Langbjerg til Trehøje i syd - Mols Bjerge.

Agri Bavnehøj øst for landsbyen Agri er med sine 137 meter det højeste punkt i nationalparken. For at komme til op på højen kan man tage udgangspunkt ved parkeringspladsen ved Bavnegård og så begive sig af den afmærkede sti op i bakkerne. På toppen af højen kan man nyde en medbragt madpakke med udsigt over ikke bare hele Mols og nationalparkens med bakkerne Trehøje og Stabelhøje, men i klart vejr også Rønne, Ebeltoft, Århus og den nordlige del af Samsø.

Et andet karakteristika for Mols Bjerge er netop førnævnte Trehøje i syd, der – som navnet antyder – består af tre store bronzealderhøje ud af området i alt 22 gravhøje. Fra 127 meter høje Trehøje er der en fantastisk udsigt til blandt andet Sjælland, Hjelm og Jernhatten mod nord.

Endnu et markant højdepunkt på turen rundt i Mols Bjerge er Stabelhøje stik nord for Agri, der er nogle af de flotteste storhøje fra bronzealderen i Danmark. Højerne er fredede og har derfor aldrig været undersøgt af arkæologer, men man regner med at de indeholder adskillige grave fra bronzealderen.

Tinghulen Efter Agri går turen videre til Knebel, hvor vi parkerer ved Tinghulen. Her går vi en tur ind til tinghulen og Morten fortæller historien. Herefter går vi tilbage til Gyngen, hvor vi spiser frokost.

Efter frokost kører vi tilbage til Knebel, hvor vi langs vandet kører til Thorup:

Adgang til Stenhuset-dysse, Strands

Luftfoto venligst udlånt af COWI

I Rønne by drejes ad Kaløvej mod Ebeltoft. Efter Nappedam lystbådehavn drejes til højre. ad Havhusevej mod Vrinnere / Knebel.

Fortsæt gennem Knebel til ca. 2 km syd for byen, hvor der drejes mod Torup og Strands. Dyssen ligger på marken nord for vejen ca. 1 km udenfor Torup. Parker i vejsiden og følg den afmærkede trampesti i markskellet ved fortidsmindeskiltet frem til dyssen.

Faciliteter:

Informationsskilt for enden af trampestien ved foden af dyssen.

Afstand til fortidsminde: ca. 80 m.

Særlige forhold:

Respekter evt. hegning og markafgrøder.

Efter Thorup kører vi via Vistoft til Trehøje Plantage

Trehøje bronzealdergravplads i Mols Bjerge.

Trehøje-gravhøjene i centrum af den store arealfredning i Mols Bjerge ligger i det måske smukkeste overdrevslandskab som er tilbage i Danmark, og stedet besøges af titusinder på alle tider af året. Ad grusveje /1) kan man køre gennem Mols Bjerge, og afmærkede stier understøttet af forskellig markinformation (2) fører gennem det på visse steder yderst kuperede terræn.

Fra toppen af gravhøjene ved Trehøje (127 m.o.h.) findes den mest imponerende panoramaudsigt (3) over det omliggende landskab og hav, som sikres gennem et stort og vedholdende plejearbejde, som gennem de seneste årtier bl.a. har frilagt området for slørende nåletræsbevoksninger. Afgræsning med kreaturer, får og heste sikrer også, at området bevarer sin åbne overdrevskarakter.

Overdrevsarealet (4) omkring Trehøje er gammelt græsnings- og agerland, som blev grundlagt allerede i oldtiden. Da området ikke har været udsat for moderne kultivering, ses stadig mange spor fra fortiden. Det åbne græsklædte overdrevslandskab med spredt løvtræsbevoksning stammer fra begyndelsen af bronzealderen for 3-4.000 år siden, hvor løsgående kvæg afgræssede arealet, og opbrød den tidligere tætte skovbevoksning. De monumentale og højtliggende gravhøje i Mols bjerge, hvoraf Trehøje (5) blot er de største og mest iøjnefaldende, stammer fra samme tid. Selvom ingen af højene er undersøgt arkæologisk, blev højene sikkert grundlagt over rigt udstyrede egekister med de mest betydelige personer fra bronzealderens høvdingesamfund (se Borum Eshøj), og siden hen tilføjet adskillige andre grave (se Egehøj). Der blev også tilføjet mindre høje omkring de første storhøje, og efterhånden opstod en egentlig gravplads, hvoraf hen ved 30 gravhøje stadig ligger indenfor 2 km afstand fra Trehøje.

Til de største af bronzealderens gravhøje (6) er der brugt op til ca. 650.000 græstørv. I fladeareal svarer dette til, at tørv fra hen ved 7 hektar frugtbar land skulle afskrælles, transporteres og opstables for blot at bygge en enkelt af storhøjene. I den ældre bronzealder (1.800 - 1.000 f. Kr.) hvor højbyggeriet var på sit højeste, anslås det, at der rejstes mellem 100 og 150 gravhøje årligt i landet. Totalt kender vi omkring 60.000 gravhøje fra bronzealderen i Danmark, men kun ca. 25 procent er bevaret i dag. Bronzealderens højbyggeri afspejler således en enorm investering af frugtbar agerjord til rituelt brug, samt en efter vor målestok nærmest uhyrlig manuel arbejdsindsats. De første fredninger af gravhøjene ved Trehøje (7) blev gennemført allerede i 1895. Fredningssten (8) ved enkelte gravhøje markerer disse tidlige, frivillige fredninger.

Frem til 1700-tallet var den marginale sandmuld på området opdyrket af bønderne fra Vistoft, hvorefter lyngen (9) dækkede området. De smalle og langstrakte marker - de såkaldte højryggede agre - fra denne opdyrkning ses stadig på arealet omkring højene, og er et af Danmarks bedste bevarede eksempler på denne gamle driftsform (10). De typisk 8-15 m brede og bølgeformede marker opstod ved gentagende, langsgående tilpløjning mod midten af de smalle marker, hvorved der også gradvist opstod sænkninger mellem de enkelte marker - de såkaldte agerrener. De højryggede agre ses bedst i skrålys om aftenen fra en af gravhøjene, hvorfra udsigten over både Knebel (11), Begtrup og Ebeltoft Vig også er fantastisk.

I oldtiden har der sikkert også været små marker på Trehøje-området. De blev pløjet med den simple ard-plov som modsat middelalderens hjulplov ikke vendte jorden. Markerne blev blot opfuret på kryds og tværs, og mange gange har udgravninger af gravhøje vist, at højene som jo

forsegler et lille stykke af det oprindelige land, blev anlagt på gamle marker. I jordoverfladen under gravhøjene ses således et ofte farverigt ”spaghetti-mønster” fra ardløjningen, og der kendes også flere eksempler på, at der forud for gravhøjens opførelse blev foretaget f.eks. rituelle ompløjninger af stedet, hvor højen skulle ligge. Med de omfattende fredninger af det gamle kulturlandskab i Mols Bjerge er også disse mere undseelige, men arkæologisk og naturvidenskabeligt vigtige, levn fra fortiden sikret mod fremtidig ødelæggelse.

Tinghulen